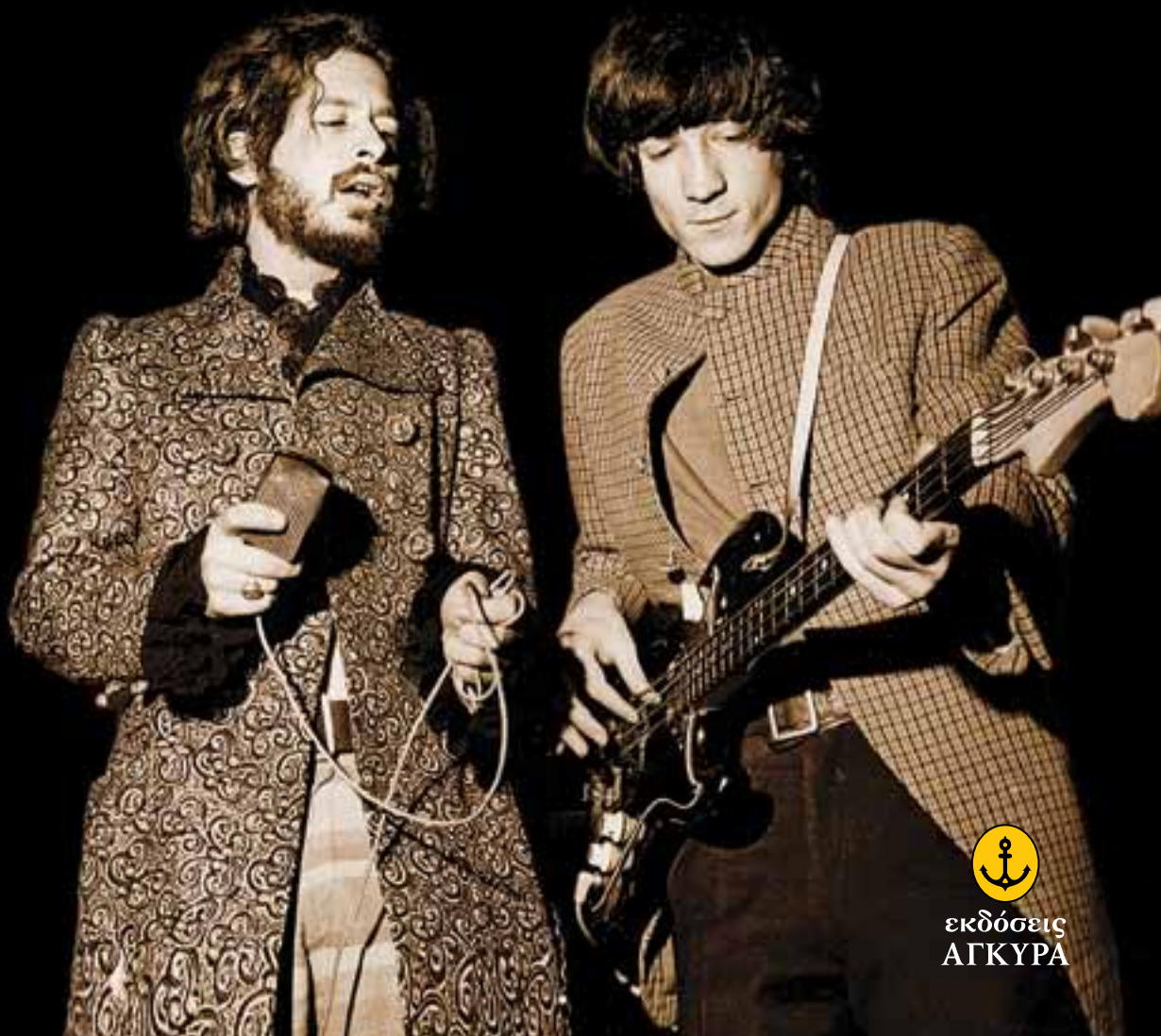

Μανώλης Νταλούκας ΕΛΛΗΝΙΚΟ ROK

Ιστορία της νεανικής κουλτούρας από τη γενιά του
Χάους μέχρι το θάνατο του Παύλου Σιδηρόπουλου

1945-1990

ΝΕΑ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ
ΕΚΔΟΣΗ

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ

Σ
Α-
Σ
—
N

ΕΝΩ ΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΩΝ ΟΙ ΔΥΟ ΤΗΣ ΚΥ

«ΤΕΝΤΥ ΜΠΟΥ-Υ-Σ»

ΠΡΟΕΒΗΝ ΕΙΣ ΝΕΑΣ
ΑΗΔΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΝ

ΕΠΕΡΕΦΕΡΕΤΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΤΟΥΤΕ ΑΘΛΗΤΗΣ
ΤΩΝ ΝΕΑΡΩΝ ΓΚΑΓΚΕΤΕΡ - ΜΑΦΟΝΤΩΝ ΤΗΣ
ΤΑΙΝΙΑΣ - Η ΣΟΥΓΚΛΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΠΗΛΑΚΟΣ -
Οι θιατοί ήναγκάσθησαν ν' ατύχισαν χρονοκλίσεων

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΟΚ
1945 -1990

Μανώλης Νταλούκας

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΟΚ

Ιστορία της νεανικής κουλτούρας
από τη γενιά του Χάους
μέχρι τον θάνατο του Παύλου Σιδηρόπουλου

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ

Σχεδιασμός έκδοσης: Δημήτρης Κριτσωτάκης
Επιμέλεια: Ευθύμης Δημουλάς
Διόρθωση κειμένου: Νέστορας Χούνος

© 2012 ΜΑΝΩΛΗΣ ΝΤΑΛΟΥΚΑΣ
και ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΓΚΥΡΑ», Δ. Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Β.Ε.Ε.
Λάμπρου Κατσώνη 271 & Γεωργίου Παπανδρέου - Άγιοι Ανάργυροι,
Τ.Κ. 13562, Τηλ.: 210 2693800-4 • Fax: 210 2693806-7
Κεντρικό κατάστημα: ΑΓΚΥΡΑ-ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ,
Σόλωνος 124 - Αθήνα, Τ.Κ. 10681,
Τηλ.: 210 3837667, 210 3837540 • Fax: 210 3837066
e-mail agyra@agyra.gr • www.agyra.gr

ISBN: 978-960-547-032-6

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή μέρους ή όλης της έκδοσης, η μεταφορά σε οποιοδήποτε ηλεκτρονικό αποθηκευτικό σύστημα ή αναμετάδοση με οιασδήποτε μορφής ηλεκτρονικά, μηχανικά, φωτοτυπικά ή άλλα μέσα, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Ν. 2121/1993, καθώς και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν και στην Ελλάδα.

Αφιερωμένο

Στα παιδιά του ουράνιου τόξου. Στους εραστές που χώρισαν σαν εραστές και συναντιούνται πάλι στα όνειρα του κιτ και του κατ. Σε όλους όσους φιλήθηκαν στο πάρκο ενώ η Ζωή έλεγε «Ω μον ντιε, τι σεξουαλικό δράμα!» Στη Μαριάννα του Κύκλου, που ξαφνικά βγήκε από τη Μερσεντές στη Γλυφάδα και φώναξε καλημέρα στον ήλιο. Στη Φιλιώ που μου χάρισε έναν ολόκληρο θησαυρό. Στη ματωμένη *πριγκίπισσα της σελήνης*, Γιολάντα, που την άφησα να χαϊδεύει ένα μαύρο περιστέρι και δεν την ξαναείδα. Στη Μαίρη τη *βίτα βίτα τέσσερα*, που κλείδωσε την καρδιά της με χρυσά κλειδιά και τώρα κυκλοφορεί μαγεμένη. Στον Βασίλη τον *Ρίτσαρντς*, που αγάπησε ένα γατάκι και το κουβαλούσε στον ώμο. Στον Δημήτρη τον *παράτα τα*. Σε έναν παράξενο υδραυλικό που στεγανοποίησε την κεντρική αρτηρία του εγκεφάλου του. Στην Κάθυ, που με ανέβασε κυριολεκτικά όμως, πάνω στον Παρθενώνα. Στην Ολυμπία, που έβαλε πέτρες και τον James Dean στο σαλόνι. Στον Θάνο, που δεν είχε λεφτά κι έπαιζε ντραμς με κατσαρόλες. Στην Αλκμήνη, που ήταν πολύ αληθινή με τη μάσκα. Στην πολύ όμορφη για να είναι αληθινή Ίριδα, που χάθηκε στην Ινδία. Στην Εύη. Στη Μάρθα που κρατούσε κλειστή ομπρέλα στη βροχή και στον *ψυχεδελικό Μήτσο*. Στον Γιώργο, τον *έξω αστράφτει και βροντά*, που γελά σαν να κλαίει. Στον Παύλο. Στη Ρένα την *ψυχαναλύτρια*, που με έβαλε να υπογράψω χαρτί ότι δεν θα αποκαλύψω ποτέ τον έρωτά της. Στον Νικόλα που αρρώστησε και υπολόγιζε στα φανάρια το χρόνο για να πηδήξει τ' αυτοκίνητα. Στον Θωμά τον *αφού με ρωτήσανε*, που έζησε σαν τσατισμένο παιδάκι. Στον Γιώργο που νόμιζε ότι είναι ένας μαύρος γάτος. Στον Λευτέρη, τον κάτοικο του υπερ-πλανήτη Λέξι. Στον Δημήτρη, βασιλέα των πλήκτρων, που μένει στην οδό των αστροναυτών. Στη Λένα που ερωτεύτηκε τον Νίκο και χώρισε από το χάος και στην άλλη Λένα που ερωτεύτηκε το χάος και χώρισε από τον Νίκο (ω μον ντιε, τι σεξουαλικό δράμα!) Στον τσαγκάρη που πιλαλούσε αλλά δεν έτρεχε. Στην Πέπη της Αθάνατης Πύλης. Στον Διομήδη που έφυγε με την Ελευθερία και στην *πρόσω ανεπιστρεπτί* Τιτίκα. Στον Διονύση Τσακνή. Στην *πάντα ερωτευμένη* Νάτα. Στη Χάρι την *ιπτάμενη χορτοφάγο*, που χόρευε ξυπόλυτη και τώρα έχει ξενοδοχείο. Στον Τάσο τον ντράμερ που έχει ένα ροκ ταξί. Στην τρίτη Λένα, την επονομαζόμενη και *μικρή αδελφούλα*, που δεν αγαπούσε την ποίηση αλλά κατόρθωσε να την διασώσει. Στον Γιάννη που ήταν καμπούρης και ίσιωσε. Στην αξέχαστη Λίλιαν που μου δώρισε γνώση. Στον Γ.Κ. που ερωτεύτηκε μία τρύπια κατσαρόλα. Στην Μπέμπα. Στη Ρούλα που θα μου δωρίσει μια αφίσα 42 χιλιομέτρα. Στην Ντούνια την πανέμορφη επαναστάτρια και στον Σταύρο. Στη Λαοκρατούλα που γεννήθηκε στο βουνό και μεγάλωσε στο τσιμέντο. Στον Τάσο, γνωστό και σαν *χτεσινό τρένο*. Στη Μαρία που μπήκε στο τρενάκι του τρόμου και προσπάθησε μάταια να σώσει τον Βαγγέλη. Στη Νικολαία, το πικραμένο στολίδι. Στον Κώστα τον *ψυχεδελικό πράκτορα* στοιχημάτων και στη Μαίρη Μοσσή. Στον Λουκά, τον *γιο της Αφροδίτης* και πρωταθλητή του μπιλιάρδου. Στον Ηρακλή της Α.Ε.ΤΑ. Στον Πασχάλη που δίδαξε Τρόπο. Στον Κώστα που έτρεξε στα απέραντα χωράφια. Στον φιλόσοφο Χάλκη. Στον Βασίλη Κανέλλο (Βασίλης Κανέλλος / αρχή χωρίς τέλος / ατέλειωτη περιπέτεια / που σε Μαρξιστικά οφείλεται αίτια). Στον Νίκο Μακρίδη. Στον Γρηγόρη, που πολέμησε σαν αετός, στον Μαραθώνα. Στην ανεύθυνη Φώφη. Στον Θανάση που σκαρφάλωσε σε αγκαθωτά κεραμίδια. Στον Νίκο τον *ζετέμ μουά νο πλι, αλό*. Στην κόρη του Οδυσσέα Γαλανάκη. Στον αράπη που δεν είναι αράπης. Στον Νίκο, που μνημονεύεται και μονοσύλλαβος σαν πε. Στον Πάνο τον αντάρτη.

Μανώλης Νταλούκας
Μάρτιος του 2006

Περιεχόμενα

Εισαγωγή στη νεανική μεταπολεμική κουλτούρα	15
<i>Τι είναι Ροκ</i>	15
<i>Ιδεολογία του Ροκ</i>	18
<i>Η κοινή διάθεση</i>	20
ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΡΟΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	25
1. <i>Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ (1945-53)</i>	25
2. <i>Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΚΑΣ (1953-56)</i>	25
3. <i>Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΕΠΟΧΗ (1956-60)</i>	26
4. <i>Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (1960-67)</i>	27
5. <i>Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ (1967-74)</i>	29
6. <i>Η ΥΣΤΕΡΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΡΟΚ (1974-90)</i>	30
ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΡΟΚ	31
<i>Ροκ Ζωγραφική</i>	31
<i>Ροκ Λογοτεχνία</i>	34
<i>Ροκ Μουσική</i>	35
<i>Ροκ Θέατρο</i>	36
<i>Ροκ Κινηματογράφος</i>	39
Ο ΔΙΚΟΣ ΜΑΣ ΡΟΛΟΣ	40
 Κεφάλαιο 1 – Εποχή του Χάους	43
<i>Κατοχή</i>	49
<i>Εκείνη η εποχή της μισαλλοδοξίας...</i>	50
<i>Τα πάρτι της Κατοχής, οι ΕΠΟΝίτες και τα «Παιδιά του Σούνγκ»</i>	54
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ	58
<i>Η Προκήρυξη για την Ανατίναξη της Ακρόπολης</i>	64
<i>Η κίνηση των Ανεύθυνων</i>	66
<i>Η Λένα Τσούχλου</i>	68
<i>Οι πρώτοι Υπαρξιστές</i>	71
<i>Ο πυρήνας της Ιπτάμενης Παράγκας</i>	75
 Κεφάλαιο 2 – Εποχή της Παράγκας (1953-56)	81
Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΑΡΞΙΣΤΩΝ	85
<i>Ο σεισμός των Ιονίων</i>	92
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΥΠΑΡΞΙΣΤΩΝ	95
Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΚΑΣ	99
<i>Ποίηση</i>	99
<i>Ζωγραφική</i>	102
<i>Χορός-Μουσική</i>	110
<i>Γλυπτική</i>	112
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΚΑΣ ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ	114
ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ	116

Κεφάλαιο 3 – Σκοτεινά Χρόνια (1956-60) Εποχή του Rock 'n' Roll	119
Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ROCK 'N' ROLL	119
ΤΟ ΤΟΡ HAT	123
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΕΝΤΙΜΠΟΗΔΕΣ	127
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΓΙΑΟΥΡΤΙΩΝ	131
ΟΙ ΔΙΑΠΟΜΠΕΥΣΕΙΣ	135
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	137
ΟΙ ΛΙΠΟΤΑΧΤΕΣ	139
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ	147
<i>Τα πρώτα δείγματα, 1958</i>	152
1959	154
Κεφάλαιο 4 – Εποχή της Χρυσής Νεολαίας (1960-67)	157
Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ	158
<i>Οι Πρώτοι</i>	161
<i>Η περίπτωση FORMINX</i>	162
<i>Τα γεγονότα της «Χρυσής Βραδιάς»</i>	166
Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΠΗΤΝΙΚΣ	171
Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΩΝ STONES	183
Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ	186
<i>Οι αγώνες του 1-1-4</i>	188
<i>Οι αγώνες του 15%</i>	190
<i>Ο Σύνδεσμος Ράσσελ</i>	192
Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΡΕΙΑ ΕΙΡΗΝΗΣ	194
<i>Η προετοιμασία</i>	194
<i>Τα γεγονότα της 21ης Απριλίου 1963</i>	199
<i>Ο άθλος του Λαμπράκη</i>	203
<i>Η Δημοκρατική Κίνηση Νέων «Γρηγόρης Λαμπράκης»</i>	208
ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΩΝ	211
Κεφάλαιο 5 – Εποχή της Δικτατορίας (1967-74)	223
ΨΥΧΕΔΕΛΕΙΑ, Η ΠΡΩΤΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ	225
<i>Ορισμός</i>	225
<i>Οι δύο φάσεις της ελληνικής ψυχεδελίας</i>	226
ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΨΥΧΕΔΕΛΕΙΑΣ (1967-70)	227
<i>Το Καλοκαίρι της Αγάπης</i>	230
<i>Η τρέλα του LSD</i>	232
<i>Το LSD έρχεται στην Ελλάδα,</i> <i>αλλά μένει υπόθεση ενός κλειστού κύκλου</i>	234
<i>MGC – Το πρώτο ελληνικό ψυχεδελικό συγκρότημα</i>	235
<i>Το ψυχεδελικό παράδοξο</i>	238
<i>Μορφές έκφρασης στην πρώτη ψυχεδελική φάση</i>	239
<i>«Το Περιβόλι του Τρελλού» – Διονύσης Σαββόπουλος, 1968</i>	248
ΤΟ ΧΤΥΠΗΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΕΔΕΛΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ	253
<i>Το σχέδιο</i>	253
<i>Τα κουρέματα</i>	253

<i>Η προπαγάνδα</i>	256
<i>Η οργάνωση χουντικής νεολαίας</i>	256
Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΨΥΧΕΔΕΛΕΙΑΣ 1970-72	260
<i>Η σημασία του Γαρύφαλλου</i>	263
<i>«Ανθρωπε Αγάπα» – Η συνεισφορά των POLL</i>	265
<i>Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δεύτερης ψυχεδελικής φάσης</i>	268
<i>ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ ΕΚΔΡΟΜΑΙ «Ο ΜΗΤΣΟΣ» Δημήτρης Πουλικάκος, 1972</i>	276
ΤΑ «ΙΣΤΟΡΚΑ» ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ	283
<i>Οι ελληνόφωνοι, οι αγγλόφωνοι και το «πρόβλημα» της ελληνικής γλώσσας</i>	283
<i>Aphrodite's Child</i>	284
<i>Socrates</i>	287
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΕΔΕΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ	291
ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ	291
<i>Το κοντρόλ στην είσοδο των πανεπιστημίων</i>	292
<i>Η απαλοιφή μέσα στα πανεπιστήμια</i>	293
<i>Η λογοκρισία</i>	295
Η ΑΝΤΙΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΨΕΥΔΕΠΙΓΡΑΦΟ ΡΟΚ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ	298
Η ΕΚΙΝ	301
Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ	303
<i>Το αντιδικτατορικό τραγούδι</i>	314
<i>Τα Τραγούδια του Δρόμου – Αντρέας Θωμόπουλος, 1970</i>	318
<i>Τα τραγούδια του Κολιγιάννη</i>	325
<i>Η περίπτωση του Κυριάκου Ρόκου</i>	332
Κεφάλαιο 6 – Ύστερη Εποχή (1974-90)	339
ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ	342
<i>Το ανταρτορόκ</i>	343
ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΡΟΚ ΑΝΑΖΩΠΥΡΩΣΗΣ	352
<i>Τα σημαντικότερα έργα τέχνης στη διάρκεια της Ροκ Αναζωπύρωσης</i>	354
Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ (1980-1990)	384
<i>Τα χρόνια 1980-85</i>	392
<i>Η τέχνη που συνδέεται με το παραδοσιακό ροκ κατά τα χρόνια 1980-85</i>	438
<i>Η νεανική τέχνη κατά το δεύτερο μισό της Μελαγχολικής Δεκαετίας (1985-90)</i>	468
<i>Μερικά άλλα σημαντικά πρόσωπα της Μελαγχολικής Δεκαετίας και δίσκοι που έμειναν κλασικοί</i>	483
<i>Οι αδελφοί Κατσιμίχα (Χάρης και Πάνος)</i>	486
<i>Ο Νίκος Ζιώγαλας</i>	486
<i>Γιώργος Παπαδόπουλος (Ζωρζ Πιλαλί) Στην Ξέρα και στην Άπνοια (Live, 1986), Ταχυδράματα</i>	489
<i>ΕΝ ΠΛΩ, Ντίνος Σαδίκης, Δήμος Ζαμάνος (1989)</i>	491
<i>Σάννυ Μπαλτζή, Η ποιήτρια της Τρυφερής Νύχτας (Τέλος της Μελαγχολικής Δεκαετίας)</i>	496

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Τι είναι Ροκ

Ροκ είναι η κουλτούρα των νέων. Η Τέχνη και οι άλλοι τρόποι με τους οποίους οι νέοι εκφράζουν τη φύση τους (ντύνονται, αγωνίζονται, μιλούν, ερωτεύονται, διασκεδάζουν), συνιστούν τη ροκ κουλτούρα που έχει τη ζωή ως αιτία.

Η ιστορία του ροκ, είναι η ιστορία της θαυμάσιας νεανικής περιπέτειας που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Αυτή η περιπέτεια, απαξιώνεται συνήθως από τους ιστορικούς, γιατί μοιάζει να μην προκαλεί κοινωνικές αλλαγές, όμως είναι η μόνη αλήθεια που ανιχνεύεται παράλληλα στον ψεύτικο κόσμο των ιστορικών γεγονότων.

Μία χαρακτηριστική μορφή ροκ στην αρχαία Ελλάδα, είναι ο κώμος, που περιγραφή του μας δίνει ο Ησίοδος (Ασπίδα 281): νέοι κωμάζουν υπ' αυλόν, παίζουν, γελούν, τραγουδούν και χορεύουν. Αλλά, η χαρά της γιορτής, το αιώνιο νεανικό πάρτι, είναι μόνον η μία όψη. Η Αντιγόνη, αν υπήρξε ποτέ, εξέφρασε την άλλη συμπλη-

1. Το Ροκ είναι ένας γρίφος. Όπως και να το ονομάσεις, ουσιαστικά προσπαθείς να βάλεις μια ταμπέλα στον απρόβλεπτο τρόπο ζωής της νεολαίας. Στην απέναντι σελίδα, μας χαμογελά μια κοπέλα από το παρελθόν. Τι είναι Ροκ; Αν στις αρχές του 1980 έκανε κανείς αυτή την ερώτηση στην Κατερίνα, το κορίτσι ψιθύριζε «σουτ» δίνοντας για απάντηση μια χαμογελαστή σιωπή. Η Κατερίνα δεχόταν συχνά κριτική για τη μικρή μαύρη τελεία – ένα απλό τατουάζ που είχε ανάμεσα στα φρύδια. Μπορούσαν όλοι εύκολα να κάνουν κριτική στο κορίτσι, για τον τρόπο ζωής, το ντύσιμο και τα οργισμένα ποιήματα που έγραφε πάνω στα θρανία. Καμία όμως κριτική δεν άγγιζε τη «μαύρη τελεία». Χρησιμοποιώντας τη φαντασία, ξέφευγε σ' έναν δικό της κόσμο. Αυτός ο κόσμος, ήταν ο κόσμος του ροκ. Για την Κατερίνα και για χιλιάδες άλλα παιδιά στην Ελλάδα, ήταν ίσως και η μοναδική τους αλήθεια.

ρωματική πλευρά του προσώπου: τον αγώνα για την τιμή και την αξιοπρέπεια. Αυτός ο αγώνας, πυροδοτείται από το χαμόγελο της καρδιάς αλλά δεν είναι ένα παίξε-γέλασε πάρτι. Ο ροκ αγώνας είναι πάντα σοβαρός, πάντα ανένδοτος και πάντα αδικαίωτος.

Το όνομα, δηλώνει αρκετές φορές το εξωτερικό κέντρο του επηρεασμού.

Στην Εποχή της Παράγκας, το όνομα ήταν *υπαρξισμός* και οι επιρροές από τη Γαλλία. Στη Σκοτεινή Εποχή το όνομα *ροκ εν ρολ* έδειχνε στην Αμερική, ενώ στην Εποχή της Χρυσής Νεολαίας, η *ποπ* δήλωνε την περίφημη βρετανική εισβολή. Στην Ύστερη Εποχή, επικρατεί ο όρος *ροκ* που χρησιμοποιούμε και σήμερα.

Η ιστορία του ροκ δεν ασχολείται με τα έργα που γράφονται από τους μεγαλύτερους και αναφέρονται στη νεότητα. Ροκ είναι τα έργα που δημιουργούνται από τη νεολαία και όχι για τη νεολαία. Είναι διαφορετικό το να είσαι από το να αισθάνεσαι νέος. Θα πρέπει, όμως, να έχουμε πάντα υπόψη μας ότι η νεαρή ηλικία είναι μια συνθήκη αναγκαία, αλλά όχι και ικανή για να γίνει κάποιος και εκφραστής της γενιάς του. Έτσι, τα ενδιαφέροντα στοιχεία βρίσκονται μόνον σε εκείνους που σε κάποιο βαθμό επηρέασαν ή εξέφρασαν την εποχή τους.

Η Αγγέλα Καστρινάκη, στη διδακτορική διατριβή της *Οι Περιπέτειες της Νεότητας* (Θεσσαλονίκη 1999), γράφει...

«Ένα διάστημα χρόνου ανάμεσα στην παιδική ηλικία και στην εξάρτηση από την οικογένεια αφενός, και στην ανεξαρτητοποίηση και την ένταξη στην παραγωγή αφετέρου, είναι ο ζωτικός χρόνος της νεότητας...»

2. Εικόνες από το Ροκ Φεστιβάλ στην Πρέβεζα, το καλοκαίρι του 1984. Το διήμερο 21 και 22 Ιουλίου εκείνης της χρονιάς, η Κινηματογραφική Λέσχη Πρέβεζας, με κύριο εμψυχωτή τον ζωγράφο Τάκη Γενιά, διοργάνωσε ένα φεστιβάλ που χαρακτηρίστηκε σαν το ελληνικό Woodstock. Τα συγκροτήματα έπαιζαν στην παραλία του Ακτίου ενώ η νεολαία είχε κατασκηνώσει στην άμμο. Το φεστιβάλ αυτό ηχογραφήθηκε και κινηματογραφήθηκε, αλλά ποτέ δεν βγήκε σαν εμπορικό προϊόν και έτσι μένει μια απλή αναφορά ή και ανάμνηση που όσο πάει και ξεθωριάζει. Το εμπόριο, μέσω της δισκογραφίας κυρίως, είναι το μέσο που θα διατηρήσει ή όχι τα «ροκ γεγονότα».

Οι μελετητές ονομάζουν νεότητα, συμβατικά την ηλικία ανάμεσα στα 17 και στα 30 χρόνια, αλλά η σύμβαση αυτή δεν περιγράφει πάντα την πραγματικότητα. Η εφηβική ηλικία θα πρέπει οπωσδήποτε να προστεθεί, όπως και δεν θα πρέπει να είμαστε τόσο αυστηροί στο όριο των 30 χρόνων.

Η κυριότερη δυσκολία που έχουμε για να περιγράψουμε τη μεταπολεμική νεανική κουλτούρα είναι ότι κομμάτια της μόνον έφτασαν σε εμάς, κι αυτά είναι ελάχιστα. Διασώθηκαν μόνον όσα μπορούσαν να ενταχθούν σε κάποια σκοπιμότητα ή να εμπορευματοποιηθούν – κυρίως τραγούδια που έγιναν δίσκοι – αλλά κι αυτά δεν αποτελούν τον αφρό του φαινομένου. Τα καλύτερα πρέπει να χάθηκαν. Εκτός από τα τραγούδια, η τύχη χαμογέλασε και σε μερικά ποιήματα, ζωγραφιές και άλλες μορφές που δίνουν σκηνές της ιστορίας. Ό,τι έμεινε, μοιάζει με τον πεταμένο χαρτοπόλεμο, που βρίσκουμε μετά το μεγάλο πάρτι. Αναγκαζόμαστε, από τα λίγα πολύχρωμα ξεχασμένα καπέλα, να φανταστούμε τη μεγάλη εκρηκτική γιορτή.

Ιδεολογία του Ροκ

Δεν υπάρχει κοινή ιδεολογία στο ροκ. Η ζωή προηγείται κάθε ιδεολογίας. Για αρκετά χρόνια επικρατούσε η άποψη ότι το ροκ περιέχει μία, μοναδική και συγκεκριμένη ιδεολογία, την οποία συνήθως όριζαν σαν *αναρχική*.

Η άποψη αυτή καλλιεργήθηκε στην Εποχή της Δικτατορίας από ομάδα διανοουμένων οι οποίοι, προσπαθώντας να επιτεθούν στα θεωρούμενα εμπορικά και εφησυχασμένα τραγούδια, έφτασαν στο σημείο να απαξιώνουν και τα διαμάντια.

Ο Δημήτρης Πουλικάκος, ο Τάσος Φαληρέας και άλλα ιστορικά πρόσωπα της «σκηνής», τεμάχιζαν το ροκ με ιδεολογικό μαχαίρι, κρατούσαν το κατά τη γνώμη τους «επαναστατικό κομμάτι» και πετούσαν τα άλλα –τους Beatles, για παράδειγμα– σαν μικροαστικά σκουπίδια. Το «παράδειγμα της Αγγλίδας νοικοκυράς», που ήταν το βασικό επιχείρημα του Δημήτρη Πουλικάκου στην προσπάθειά του να αποδείξει τον «μικροαστικό χαρακτήρα» των Beatles, διατυπώθηκε τον Μάρτιο του 1972, στο περιοδικό «Μουσική Γενιά»...

«... το πρωί, μια Αγγλίδα νοικοκυρούλα σιδερώνει. Αν τυχόν στο τρανζίστορ της ακούγεται Μπιτλς, θα πει “Αχ, οι Μπιτλς!” και δεν θα

3. Όλες οι «ροκ ιδεολογίες» ήταν υποβολιμαίες. Μερικές οδηγούσαν στην ακριβώς αντίθετη από τη ροκ όχθη: η ιδεολογία του LSD, η ιδεολογία του χασίς και τελικά η ιδεολογία της πρέζας. Στην ύστερη εποχή, ο Νικόλας Άσιμος, παρουσίασε την ιδεολογία του ΚΡΟΚ, που διεκδικούσε την απόλυτη αλήθεια και ακύρωνε όλες τις προηγούμενες. Σήμερα, βλέπουμε όλες αυτές τις ιδεολογίες, όχι ως φυσικές απόρροιες της κοινής διάθεσης, αλλά ως χαρακτηριστικές αντιλήψεις ορισμένων εκ των πρωταγωνιστών, που περιγράφουν τις δικές τους εμμονές και τίποτε περισσότερο. Κανείς δεν ερωτεύεται με γνώμονα και μέτρο. Το αντίθετο ακριβώς, για να ερωτευτείς, για να ζήσεις τελικά, θα πρέπει να αφήσεις κάθε ιδεολογία. Η ζωή γνωρίζει τον τρόπο και ο τρόπος είναι η ζωή. (Πάνω, ο Νικόλας Άσιμος στο «Κοσμοπόλιταν». Φωτογραφία: Μ. Νταλούκας, 1984).

αλλάζει σταθμό. Δεν θα συμβεί όμως το ίδιο αν το τρανζίστορ παίζει Κάπτταιν Μπίφχαρτ, τζαζ ή Στόουνς...»

Σύμφωνα με τη λογική του παραδείγματος:

1. η νοικοκυρά είναι μικροαστή
2. η νοικοκυρά ακούει Beatles
3. άρα, οι Beatles είναι μικροαστοί.

Εκείνη την εποχή οι συζητήσεις ήταν έντονες και η νεολαία είχε χωριστεί σε δύο στρατόπεδα: «μπιτλικοί» και «στοουνικοί».

Με τον χρόνο, πάντως, οι απόψεις αυτές ξεπεράστηκαν και σήμερα οι περισσότεροι τείνουν να συμφωνήσουν ότι οι ιδέες του ροκ δεν μπαίνουν σε μαζική καταχώριση. Οι συμμετέχοντες, έχουν όχι μόνο διαφορετικές, αλλά συχνά και αντικρουόμενες ιδεολογίες. Και αυτό ακριβώς είναι η ομορφιά του φαινομένου: η μεγάλη συνάντηση των διαφορετικών. Το αδιάτακτο όμως της φύσης του, συγκέντρωσε τα πυρά όλων των διατεταγμένων. Το ροκ δέχτηκε από παντού σχεδόν επιθέσεις. Η παλαιοκομματική δεξιά, το χαρακτήρισε αλητεία και το χτύπησε με τους σκληρότερους αστυνομικούς τρόπους. Η αριστερά, το αποκήρυξε ως «αντιδραστικό προϊόν του καπιταλιστικού συστήματος» και «αμερικάνικο τρόπο ζωής». Η νοοτροπία αυτή, που στέρησε από την αριστερά αρκετά φωτεινά μυαλά, σήμερα έχει παραμεριστεί και έμειναν μόνον οι πικρές αναμνήσεις των διαγραφών που δεν πλήγωσαν μόνον τους διαγραφέντες, αλλά και τους αμείλικτους κομματικούς Ιαβέρηδες. Γιατί, όλοι αυτοί που διέγραφαν με μια μονοκονδυλιά τον κοινωνικό ρόλο του φαινομένου, διέγραφαν μαζί και τις δικές τους πολυτιμότερες ευαισθησίες.

Η κοινή διάθεση

Εκείνο που ενώνει τους νέους ανθρώπους δεν είναι η ιδεολογία, αλλά η διάθεση. Σε όποια εποχή και αν εξετάσουμε τη νεανική κουλτούρα, εντοπίζουμε μια διάθεση που μπορεί δικαιολογημένα να περιγραφεί ως κοινή. Στην ύπαρξη αυτής της κοινής διάθεσης βασίζεται η συμπεριφορά των νέων και τα τυπικά χαρακτηριστικά της είναι:

1. η αίσθηση ότι η ζωή είναι ένα αδιάκοπο πάρτι
2. η αναζήτηση του διαφορετικού, του όμορφου και αληθινού
3. η προκλητική συμπεριφορά
4. η πίστη ότι η απόλυτη αλήθεια υπάρχει μόνο στην παρέα, αναγωγή δηλαδή της διάθεσης σε θρησκεία.

Η κοινή διάθεση ανιχνεύεται παντού: στα ποιήματα, στις ζωγραφιές, στα ρούχα και στα τραγούδια, και υπάρχουν ακόμη κείμενα που την περιγράφουν ακριβώς, όπως *Οι Δέκα Συμβουλές* που στα 1973, η Ντάνυ Γεωργιλά έγραψε στη συμμαθήτριά της Γιόλα Αναγνωστοπούλου:

4. Ζέφη Κόλλια, 2003.

ΤΟ ΞΕΣΠΑΣΜΑ ΤΗΣ ΜΠΛΕ ΠΟΔΙΑΣ

Για τη νεανική διάθεση έχουν γράψει πολλοί λογοτέχνες. Ένα από τα πιο ωραία κείμενα βρίσκεται στο βιβλίο της Ζέφης Κόλλια *Όταν όλα κλείνουν, ο Έρωτας διανυκτερεύει* (ΚΕΔΡΟΣ, 2000). Η Ζέφη περιγράφει με αριστοτεχνικό τρόπο την αλλαγή που παρουσίαζαν οι μαθήτριες στο τέλος της σχολικής μέρας. Από σεμνές «μπλε κορδέλες» γίνονταν άγρια θηλυκά, τραβώντας τις ποδιές στο ύψος του καυτού μίνι.

«... Μισπτό σχολείο! Με καθημερινή έπαρση και υποστολή της σημαίας, προσευχή κι επιθεώρηση “κοσμίας εμφανίσεως”. Με την μπλε ποδιά να καλύπτει το γόνατο, το λευκό γιακά, το σήμα του σχολείου στο στήθος, την άσπρη κάλτσα και την ελβιέλα και πάνω απ’ όλα τη φριχτή εκείνη μπλε κορδέλα στα μαλλιά, έτσι που όλα τα κορίτσια να μοιάζουν σαν μια μεγάλη απρόσωπη μάζα εργατριών υφαντουργείου! Όμως μόλις το κουδούνι χτύπαγε σχόλασμα, έξω ακριβώς από τις ψηλές πύλες των γυμνασίων, γινόταν κάθε μέρα μια μικρή διαρκής επανάσταση. Οι κορδέλες έπεφταν, οι τσατσάρες έβγαιναν από τις τσέπες μαζί με τα κραγιόν και τα βούτυρο-κακάο, τα μαλλιά ανέμιζαν ατίθασα και τα χείλη γυάλιζαν ηδονικά, ενώ οι ζώνες ανέβαζαν τις ποδιές σε ακατονόμαστα ύψη. Λίγο πιο πέρα περίμεναν τα αγόρια. Άλλα κρυμμένα στα στενά για κάποιο κρυφό ραντεβουδάκι, άλλα για να πειράξουν τις παρέες των κοριτσιών από τα Θηλέων κι άλλα απλώς για να επιδείξουν σπινιάροντας τις γυαλιστερές μηχανές τους!...»

Αν και το κείμενο αυτό είναι γραμμένο στα 1999, η εικόνα που περιγράφει είναι του 1973. Η Ζέφη βασίζει όλο της το βιβλίο στο ημερολόγιο που κρατούσε από την εποχή της δικτατορίας.

5, 6. Στην επάνω φωτογραφία, το ξέσπασμα αποφοίτησης της ΣΤ2 του Pierce College (1973). Οι κοπέλες αποχαιρετούν με το «Τσάο αμόρε τσάο» και άλλα συνθήματα που ακολουθούν την «τελετή των χρυσών κλειδιών» του Κολεγίου. Δεξιά, μαθητικό ξέσπασμα αποφοίτησης στη Γαλλία, φωτογραφημένο από τον Σίμο Τσαπνίδη (1957). Οι μαθητές, αφού κατέλαβαν τους δρόμους, κατέληξαν στην παραλία της Νίκαιας. Το ανυπόδητο κορίτσι που προσπορεύεται, μας κοιτάζει με χαμόγελο θριάμβου. Το ροκ έχει την αρχή στο σχολείο και αυτές οι φωτογραφίες αποτυπώνουν το πνεύμα του που δυσκολευόμαστε να περιγράψουμε με λόγια.

«Γιόλα παιδί μου,

1. Μην υποχωρείς ποτέ και αν κανείς σου πηγαίνει πολύ κόντρα, στείλ' τον στο διάολο!
2. Να είσαι αδιάφορη.
3. Να μην τρως ποτέ με μαχαίρι και πιρούνι.
4. Να κοιμάσαι το πολύ 6 ώρες την ημέρα, γιατί αλλιώς αποβλακώνεσαι.
5. Αν αγαπάς κάποιον πολύ, να μην τον παντρευτείς διότι επέρχεται φθορά.
6. Να φέρεσαι αγενώς...
7. Τα λόγια του μπαμπά, της μαμάς, των καθηγητών και του λοιπού κόσμου τα οποία είναι ιδιαιτέρως ενοχλητικά, από το ένα αυτί να σου μπαίνουν και από το άλλο να σου βγαίνουν.
8. Να απεχθάνεσαι την κακία και την ασχήμια και όσους την κουβαλάνε μέσα τους.

9. Να γράφεις ποιήματα, να γράφεις βιβλία και να ανεβαίνεις ψηλά, πολύ ψηλά.

10. Να με θυμάσαι...»

Η διάθεση αυτή, που στην παιδική ηλικία μπορεί να χαλιναγωγηθεί, αποκτά ανεξέλεγκτη κινητική ενέργεια με τις πρώτες παρέες. Ο τρόπος που το νεανικό σφρίγος κινεί τα πράγματα οδηγεί αναπόφευκτα στην παρέα. Εκεί δημιουργείται ένας μικρός κόσμος αλήθειας που όταν αργότερα «σπάζει» το σοκ είναι ιδιαίτερα ισχυρό, ανάλογο με το τέλος ερωτικού δεσμού. Η παρέα είναι η πύλη εισόδου στη σύνομη και μαγική νεανική περιπέτεια, από όπου περνούν όλοι για μία και μοναδική φορά στη ζωή τους: νυχτερινές επιδρομές για πορτοκάλια, πετροπόλεμος, γιαουρτώματα, συζητήσεις και όνειρα, τα πρώτα τσιγάρα μαζί με τις κοπάνες, κλαμπάκια, χοροί και ξανά συζητήσεις και όνειρα, χιλιάδες όνειρα.

Ο κόσμος του ροκ είναι πανέμορφος, όμως από τον κόσμο των ενηλίκων γίνεται αντιληπτός σαν άχρηστος και επικίνδυνος, η πραγματικότητά του είναι σχεδόν αόρατη για τους μεγάλους, που δεν αναγνωρίζουν πια εκείνο που είχαν αγαπήσει.

Είναι κόσμος εμπόλεμος. «Τρέξε, σύντροφε, ο παλιός κόσμος μάς κυνηγάει!» Αυτό το σύνθημα του Γαλλικού Μάν, εκφράζει το συναίσθημα του *Us and Them*, που αποτελεί το φρόνημα και το στίγμα της υπό καταδίωξη νιότης.

Η σκηνή στο φιλμ *Ο Πρωτόαρης (The Graduate, 1967)* είναι χαρακτηριστική. Ο Μπεν (Dustin Hoffman), πλήττει αφόρητα στο πάρτι που δίνουν οι πλούσιοι γονείς του για να γιορτάσουν την αποφοίτησή του. Ο πατέρας του (William Daniels), τον βρίσκει μόνο και σκεπτικό στο υπνοδωμάτιό του και τον ρωτά τι του συμβαίνει...

Μπεν: Είμαι λίγο...

Πατέρας: ... στενοχωρημένος;

Μπεν: Μάλλον.

Πατέρας: Γιατί;

Μπεν: Για το μέλλον μου...

Πατέρας: Πώς βλέπεις το μέλλον σου;

Μπεν: Δεν ξέρω... θέλω να γίνω...

Πατέρας: Τι θέλεις να γίνεις;

Μπεν: Διαφορετικός...

«Να γίνω διαφορετικός!» Δεν είναι μια ιδιοτροπία αυτό, αλλά η ίδια η φύση της νιότης που θέλει και πρέπει να εκδηλωθεί σ' ένα δικό της ταξίδι. «Να γίνω διαφορετικός», σημαίνει αρχίζω ένα ταξίδι, και το ταξίδι ξεκινά με τις πρώτες παρέες. Για τους μεγαλύτερους, οι παρέες αυτές είναι ένα ενοχλητικό πρόβλημα. Οι γονείς, κατά κανόνα, ανησυχούν ότι θα υπάρξουν δυσάρεστες εμπλοκές και σκοτεινά μονοπάτια. Η φύση του νέου, όμως, είναι αδύνατον να δεσμευτεί στο πλαίσιο της οικογενειακής πειθαρχίας. Εξάλλου, η παρέα σπανίως οδηγεί στην καταστροφή. Κι όταν αυτό συμβαίνει, η αιτία βρίσκεται περισσότερο στο οικογενειακό περιβάλλον και λιγότερο στην παρέα.

**ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ, ΙΠΤΑΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΚΑ, Μ.Γ.Σ.,
SOCRATES, ΨΥΧΕΔΕΛΕΙΑ, ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΕΣ, ΑΣΙΜΟΣ,
ΜΠΗΤΝΙΚΣ, ΚΙΤΡΙΝΟ ΣΟΥΡΟΥΠΟ, ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ,
ΠΑΝΟΥΣΗΣ, ΡΟΚ ΣΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ, ΑΝΤΑΡΤΟΡΟΚ,
ΧΡΥΣΗ ΝΕΟΛΑΙΑ, ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ, ΡΩΜΑΝΟΣ, 114,
ΑΚΡΙΘΑΚΗΣ, ΤΕΝΤΙΜΠΟΗΔΕΣ, ΕΞΑΡΧΕΙΑ, ΔΟΥΓΙΑΣ,
ΜΑΚΡΗΣ, ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΚΟΡΠΑΣ, ΠΟΥΛΙΚΑΚΟΣ...**

Τα πρόσωπα και τα γεγονότα, που καθόρισαν το κλασικό ροκ στην Ελλάδα.

**Η ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΚ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ NEW WAVE**

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ
www.agyra.gr

